

Jerzy Przybylski

"Stanisław Kozicki (1876-1958). Biografia polityczna", Marian Mroczo, Gdańsk 1999 : [recenzja]

Słupskie Studia Historyczne 7, 196-200

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niem: patrz *Francuska wojna religijna ósma 1585-1589*. Takich przykładów, wprowadzających pewne zamieszanie, jest więcej. Czytelnik słabiej przygotowany, mniej zorientowany w wydarzeniach historycznych, może mieć pewne problemy z odnalezieniem potrzebnego hasła.

Mimo tych w istocie drobnych zastrzeżeń, głównie natury technicznej, dzieło George C. Kohna należy ocenić bardzo wysoko. Autor wykonał olbrzymią pracę przygotowując starannie wiele obszernych haseł z okresu około 4 tysięcy lat. Encyklopedia wojen może być doskonałą pomocą dla nauczycieli, studentów historii i wszystkich interesujących się przeszłością.

Zenon Kopański
WSP Słupsk

M a r i a n M r o c z k o, *Stanisław Koziński (1876-1958).*
Biografia polityczna, Gdańsk 1999, ss.353

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego opublikowało cenna pracę prof. dr hab. Mariana Mroczo, *Stanisław Koziński (1876-1958). Biografia polityczna*.

M. Mroczo, historyk dziejów najnowszych, jest profesorem w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego. Opublikował dotychczas 110 prac i artykułów naukowych, w tym: *Związek Obrony Kresów Zachodnich 1921-1934* (Gdańsk 1977); *Problemy kształtowania myśli zachodniej w Drugiej Rzeczypospolitej* (Gdańsk 1981); *Polska myśl zachodnia 1918-1939* (Poznań 1986); *Lwów. Zarys dziejów i zabytki* (Gdańsk 1992); *Ziemie dzielnic pruskiej w polskich koncepcjach i działalności politycznej 1864-1939* (Gdańsk 1994). Pod jego redakcją ukazało się również kilka prac zbiorowych, w tym – między innymi – opublikowane w ostatnich latach: *Gdańsk 1945* (Gdańsk 1996); *Górny*

Śląsk i Pomorze dwa symbole niezależności Drugiej Rzeczypospolitej (Bytom 1996) oraz *Na rozstajach dróg. Gdańsk między Niemcami a Polską (1920-1939)* (Gdańsk 1998).

Recenzowana książka składa się z uwag wstępnych, siedmiu rozdziałów, posłowania, bibliografii i indeksu nazwisk. Jest dobrze udokumentowana źródłowo. Każdy z siedmiu rozdziałów ma od 45 do 96 przypisów. Autor wykorzystał w swojej pracy źródła przechowywane w trzech archiwach i czterech bibliotekach: Narodowej w Warszawie, Jagiellońskiej w Krakowie, PAN w Krakowie oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Ponadto M. Mroczo przy pisaniu swojej pracy szeroko wykorzystał prace oraz publikacje znanych polityków i historyków, w tym Romana Dmowskiego, Ignacego Paderewskiego, Macieja Rataja, Henryka Batowskiego, Ludwika Bazyłowa, Tadeusza Jędruszczyka, Janusza Pajewskiego i Romana Wapińskiego. Książka M. Mroczo prezentuje czytelnikowi jednego z najwybitniejszych i najbardziej znanych publicystów i polityków polskich XX w., członka Związku Młodzieży Polskiej Zet (od 1899 r.) oraz członka i działacza Ligi Narodowej (od 1900 r.) a następnie Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego. W latach I wojny światowej S. Kozicki pracował w londyńskiej ekspozyturze Komitetu Narodowego Polskiego. Po wojnie był sekretarzem generalnym Delegacji Polskiej na Konferencję Pokojową. W 1922 r. został wybrany posłem na Sejm z listy ZLN. W 1926 r. był posłem nadzwyczajnym RP w Rzymie. W latach 1928-1935 piastował mandat senatora RP. W czasie II wojny światowej był doradcą politycznym przy Komendancie Głównym AK. Po wojnie od 1947 r. mieszkał w Polanicy Zdroju. Publikował wówczas w pismach katolickich, między innymi w „Tygodniku Powszechnym”. Zmarł w 1958 r., w wieku 82 lat.

Omawianą biografię Stanisława Kozickiego M. Mroczo prezentuje w układzie chronologiczno-problemowym przez co uniknął powtórzeń i dzięki czemu książka jest czytelna i przejrzysta.

W rozdziale pierwszym przedstawił autor – w sposób niezwykle skrótowy – kolejne etapy życia i początki działalności politycznej Stanisława Kozickiego. Rozdział ten traktuje o dzieciństwie i latach szkolnych oraz studiach w Berlinie i Halle S. Kozickiego. W czasie pobytu w Halle Stanisław Kozicki zaczął interesować się polityką. W 1898 r. wstąpił w Lipsku do Zetu, rok później – pracując już w katedrze Upra-

wy Roli i Roślin Studium Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego – podjął działalność publicystyczną.

Rozdział drugi przedstawia działalność Kozickiego w konspiracji narodowej. Marian Mroczko przybliżył w nim czytelnikowi pracę Kozickiego w Towarzystwie Oświaty Narodowej oraz jego walkę o wprowadzenie języka polskiego do wszystkich instytucji życia publicznego w Królestwie Polskim. Zasadnicza część rozdziału dotyczy początków twórczości publicystycznej S. Kozickiego w tygodniku „Zorza” oraz miesięczniku „Polak”. W lutym 1904 r. Kozicki na łamach „Polaka” pisał, że jeżeli Rosja poniesie klęskę w wojnie z Japonią „...to położenie Polaków w tym państwie ulegnie poprawie...”. Rozdział drugi zawiera opis działalności Kozickiego w Warszawie (1902-1908), gdzie zawarł związek małżeński z Marią Czaykowską, w Moskwie (1905 r.) i w Paryżu (1908-1909).

Treścią trzeciego rozdziału jest okres życia i działalności Kozickiego w latach Wielkiej Wojny 1914-1918 r. W pierwszej części tego rozdziału M. Mroczko prezentuje prace Kozickiego w redakcji „Gazety Warszawskiej”, która była głównym organem obozu narodowego. W 1910 r. Kozicki opublikował popularną broszurę na temat 500-lecia zwycięstwa pod Grunwaldem. Wybuch wojny zastał S. Kozickiego w Warszawie, skąd w połowie 1915 r. przeniósł się on do Piotrogradu, gdzie rozpoczął pracę w redakcji tygodnika „Sprawa Polska” – oficjalnego organu KNP. W maju 1917 r. S. Kozicki, na wezwanie Romana Dmowskiego, wyjeżdża do Wielkiej Brytanii, skąd w czerwcu oraz z R. Dmowskim udaje się do Paryża, gdzie na łamach „Tygodnika Polskiego” napisał „... Jesteśmy przeświadczeni, że cały naród pragnie zgodnic, by Polska była wolna, by stała się jako państwo niepodległe wśród innych narodów na ziemi. Ażeby Polska była istotnie wolną, musi się składać ze wszystkich ziem zamieszkałych przez Polaków, musi powstać przez zjednoczenie trzech dzielnic, na które ją rozdarto. Nie może w Polsce tej zabraknąć ziem zagarniętych przez Prusy – Śląska, Wielkopolski i pobrzeża morskiego...”. Dalej Kozicki pisał „...że Polska naprawdę niepodległą powstać może tylko wówczas, jeżeli potęgą niemiecka w tej wojnie będzie złamana...”¹

W rozdziale czwartym M. Mroczko przedstawił działalność Delegacji Polskiej na Konferencji Pokojowej oraz jej starania o upowszechnienie spraw polskich na tej Konferencji. Sekretarzem Generalnym Dele-

gacji Polskiej – której przewodniczył Ignacy Paderewski – był Stanisław Kozicki, który po zakończeniu konferencji podkreślał – zdaniem M. Mroczi – iż Żydzi stanowili tam „...rolę czynnika działającego świadomie na szkodę interesów polskich...”²

Rozdział piąty i szósty zawiera opis działalności S. Kozickiego w niepodległej Polsce. Autor książki podkreśla znaczącą pozycję S. Kozickiego w społeczności Poznania, gdzie był redaktorem naczelnym „Kuriera Poznańskiego”. Ponadto M. Mroczo podkreśla zasługi S. Kozickiego dla Pomorza, które stało się „... z czasem dla Kozickiego ziemią bliską jego sercu...”³. W wolnej Polsce S. Kozicki był też posłem i prezesem klubu poselskiego ZLN, będąc jednocześnie redaktorem naczelnym „Gazety Warszawskiej”. W lutym 1926 r. Kozicki został wybrany senatorem z listy Bloku Katolicko-Narodowego województwa lubelskiego i wszedł w skład Komisji Spraw Zagranicznych i Wojskowych. W Senacie S. Kozicki funkcjonował do 1935 r. pracując nadal w „Gazecie Warszawskiej”.

Działalność S. Kozickiego w latach okupacji oraz w Polsce Ludowej Autor przedstawia w rozdziale siódmym pracy. Z dużą znajomością omawianych problemów ukazuje czytelnikowi działalność S. Kozickiego w Stronnictwie Narodowym oraz jego inicjatywy i udział w pracach nad powołaniem przy Komendancie Głównym ZWZ Komitetu Doradczego. Kozicki będąc doradcą gen. Roweckiego popierał akcję scaleńską, a jednocześnie przewidywał, że pod naporem niemieckim „...państwo bolszewickie załamie się i rozpadnie...”⁴

Pracę Mariana Mroczi wyróżnia bardzo dobre wykorzystanie źródeł i literatury. W wyniku pracy Autora powstała publikacja dająca czytelnikowi ogromną wiedzę o działalności politycznej S. Kozickiego oraz Endecji. Szkoda tylko, że działalność i poglądy S. Kozickiego, głównie po wojnie, zostały przedstawione przez Autora w bardzo ograniczonym wymiarze.

Reasumując, praca ta jest bezcennym przyczynkiem do utrwalania i pogłębiania w świadomości czytelników wiedzy o sukcesach politycznych działaczy SN oraz o tragicznych losach wielu z nich. Praca ta poszerza również naszą wiedzę o walce ZLN i SN o szeroki dostęp Polski do morza. Jest to praca, która stanowi interesującą lekturę nie tylko dla historyków zajmujących się najnowszymi dziejami naszego narodu.

Przypisy

1. M. M r o c z k o, *Stanisław Kozicki (1876-1958). Biografia polityczna*, Gdańsk 1999, s.147-148
2. Tamże. s.186
3. Tamże, s.205
4. Tamże, s.290

Jerzy Przybylski
WSP Słupsk

R y s z a r d Ś w i ę t e k, *Lodowa ściana. Sekrety polityki Józefa Piłsudskiego 1904-1918*, Kraków 1998, ss.950

Walka o niepodległość, podejmowana przez kolejne pokolenia Polaków, była nierozzerwalnie związana z przyjmującą różne formy działalnością konspiracyjną. Przygotowania do nowego etapu walki zbrojnej rozpoczęły się wkrótce po upadku powstania styczniowego. Już w połowie lat osiemdziesiątych XIX w., wśród liderów Ligi Polskiej, wysuwano pomysły wykorzystania Polaków służących w armiach państw zaborczych do działalności wywiadowczej na rzecz przyszłego powstania. Ograniczony zasięg hasel powstańczych lansowanych przez Narodową Demokrację został później wzbogacony przez Polską Partię Socjalistyczną i, odgrywającego w niej coraz większą rolę, Józefa Piłsudskiego. Ulegały też zmianom plany dotyczące wykorzystania konspiracji i roli wywiadu. Decydujący wpływ na funkcjonowanie powstających w ramach PPS nieformalnych komórek, o charakterze wywiadowczym, miała antyrosyjska orientacja konspiracji niepodległościowej. Wiele lat później okazało się, że zarówno kierunek jak i przywiązywanie dużego znaczenia do pracy konspiracyjnej odegrały istotną rolę w odzyskaniu niepodległości i w walce o kształt polityczny odrodzonej Rzeczypospolitej.